

<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/19936/Tymchuk.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

3. Реалізація права на освіту внутрішньо переміщеними особами. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jun/13343/30.pdf>

4. Освіта і війна в Україні (24 лютого – 1 квітня 2022). URL: <https://cedos.org.ua/researches/osvita-i-vijna-v-ukrayini-24-lyutogo-1-kvitnya-2022/>

5. Інтерактивна мапа зі зруйнованими та пошкодженими закладами освіти. URL: <https://cedos.org.ua/researches/osvita-i-vijna-v-ukrayini-24-lyutogo-1-kvitnya-2022/>

6. Пріоритетні завдання Міністерства освіти та науки України на 2022 рік, які потребують залучення додаткової підтримки Партнерів з розвитку. URL: <https://drive.google.com/file/d/1via2dVfpDtLciO0118Bv5mNeqpq8YEqX/view>

Денис КОПИЛОВ

*студент першого курсу освітньої програми
«Суспільне і приватне врядування»,
НаУКМА*

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Ключові слова: рослинництво, сільське господарство, воєнний стан, національна економіка, потенціал.

Мета дослідження – визначити проблеми галузі рослинництва в Україні в умовах воєнного стану.

Рослинництво є галуззю сільського господарства, яке є однією з найважливіших сфер національної економіки України. Завдяки природним та історичним особливостям українське рослинництво має значний експортний потенціал.

Почнемо з ґрунту, що цікавить нас, як основний засіб виробництва рослинної продукції. На теренах України переважає більшість: чорноземи, які відрізняються високою врожайністю через великий вміст багатого мінеральними та органічними речовинами маси – гумусу. Український клімат характеризується великою (260) кількістю сонячних днів на рік при

середній температурі літа у 20,2 градуси. Опади складають біля 500 мм на більшій частині території, а у степовій зоні 150-200. Гідрологічні ресурси, необхідні для зрошення культур, змінюють свою наявність від рясної на півночі до майже відсутньої на півдні країни. Це змушувало до капітальних інвестицій в інфраструктуру зрошення, що представлена низкою великих водосховищ на Дніпрі та відвідним каналам [1, с. 5-17].

Організаційно рослинництво було розділено між колективними і особистими господарствами. Перші виробляли абсолютну більшість зернових, другі більшість овочів, фруктів і ягід. Реалізація продукції перших виробників в повному обсязі відбувалась на підприємства харчової промисловості, другі же продавали свій врожай на ринках. Цей дисбаланс зберігався довгі роки розвитку рослинництва. Навіть зараз у видозміненому форматі він існує, як ми побачимо далі [1, 36-38]. Поки ж повернемося до змін в галузі спричинених здобуттям незалежності і ринковими реформами.

З одного боку, рослинництво потрапило в ринкові умови після 1991 року, з іншого, держава продовжувала обмежувати ресурси галузі. А саме, не давала права на продаж землі, зробивши її цінність нульовою і відповідно позбавивши фермерство кредитного ресурсу. До цього ж додалась система розпаювання земель, яка передбачала розподіл земель колишніх колгоспів між їх працівниками, що позбавляло існуючі підприємства ключового виробничого ресурсу. Таким чином зараз 42,7 млн гектарів сільськогосподарських земель 27.7 млн володіють колишні колгоспники. Ще 10,1 млн володіє держава, шляхом організації різних форм власності. Отже, абсолютна більшість приватних підприємств не володіють землею, яку вони обробляють [2, с. 2-5].

Повертаючись до одноосібних фермерів, навіть у Запорізькій області де селяни отримали найбільші за площею ділянки, їх 7 гектарів на людину за мало для ефективного ведення господарства. Найбільш маржинальна в тамтешніх умовах культура: соняшник приносить домогосподарству біля 8 тисяч гривень у місяць на людину, що зовсім не багато. Що вже казати про господарства у інших областях, де фермери мали ще менші землі. Таким чином очевидно, що масового малого фермерства бути не може і землі мають концентруватись [2, с. 8-10].

Концентруються землі в наступних 4 категоріях власної організації.

Перша. Фермери, які почали орендувати землі своїх односельчан. Вони склали нижній шабелі товарного виробництва з земельним банком біля 100 гектарів. Конкуренцію на ринку вони витримують за рахунок швидкості у прийнятті рішень і оптимізації податків (0-100 грн з гектару проти 2200 грн і вище у агрохолдингах). Крім того саме вони є продовжувачами справи радянських прибудинкових господарств у справі вирощування важко масштабованих продуктів, у першу чергу, садівництво

та овочівництво. Саме ці дві ніші вони монополізували і конкурують на полках торгівельних мереж лише з імпортом.

Наступна категорія, яка зайняла середній шабель ринку це – реорганізовані у підприємства колгоспи із землями у тисячі гектар. Їх досі багато, хоча менше ніж в 1990-ті, бо саме вони утворювали основу агрохолдингів. Слабкі ставали джерелом техніки, запчастин і кадрів для фермерства. Конкурентними же перевагами на час створення були нульові капітальні витрати і налагоджена схема збуту.

Малі агрохолдинги – господарства з багатьма десятками тисяч гектарів під монокультурами. Їх конкурентними перевагами в умовах 0 вартості землі стали можливості з концентрації капіталу, які можна направити на озброєння праці сучасними засобами виробництва та мінімізації витрат через уніфікацію.

Великі агрохолдинги, верхівка структурного розвитку рослинництва, володіють сотнями тисяч гектар під різними культурами. Конкурують за рахунок доступу до кредитного капіталу, вибудовування власних вертикально інтегрованих структур, від селекції до реалізації. Хрестоматійний приклад – міжнародна компанія у сфері харчових та агротехнологій (МХП) [3; 4].

Отже товарне виробництва в рослинництві склалось унікальним чином, пристосувавшись до змін кінця ХХ сторіччя.

Традиційно основною зерновою культурою була пшениця. У 1991 році нею було засіяно 7,6 млн га і збір складав 28,9 млн т. В 2021 же посіяли 6,8 млн га, а врожай – 28,6 млн т. Ефективність врожайності пшениці значно виросла, та це ніяк не зрівняється з кукурудзою. Ця культура наростила площі з 1,2 до 5,6 млн га, а врожай виріс з 4,1 до 30,3 млн т.

Також не можна не зазначити активне залучення України після здобуття незалежності у світову аграрну торгівлю. Якщо з основних зернових культур наприкінці СРСР експортувалось 9 % кукурудзи, 7 % пшениці та 5 % ячменю, то у 2021 році – 79, 65 і 59 % відповідно. В середньому по всій галузі зростання експорту в 11 разів.

Крім великої трійки зернових заслуговують окремої уваги соняшник та рапс. Рапс кормова культура для худоби, яка набула розповсюдження на теренах України вже після 91, що пояснює стрімкий приріст площ засівання та врожайів. А от традиційний соняшник набув широкого розповсюдження у 2010 роки і вже в 2021 він і продукти переробки стали основними продуктами експорту галузі: біля 6 млрд доларів у тому ж році.

При цьому цікавим є факт відносно високого рівню переробки рапсу та соняшнику в масла та корма. В той час як переробки зернових відсутня.

Продовжуючи зрівняння довоєнних та фінальних радянських показників звернемо увагу на валовий збір зернових. У 1991 році він становив близько 55 млн т, а в 2021 році – 107 млн т [5; 6].

Війна внесла корективи у розвиток галузі. Так на територіях де велись боєві дії оброблення земель проводилось не регулярно. Крім того трудові ресурси села зменшились через мобілізацію. Причому селяни мають менші, ніж містяни ресурси для ухилення від комісарів і тому село втрачає непропорційно багато чоловіків. Ще одним чинником проблем в галузі були обстріли і пошкодження інфраструктури. Та все це мало великого значення для галузі в цілому.

Реальними проблемами стали зовнішньо економічні зв'язки. З перших днів викликом став імпорт добрив які майже повністю постачались з Росії та Білорусі або вироблялись з сировини з цих країни вже в Україні. Схожа ситуація була з паливом та ситуація з ним додатково ускладнилась пріоритетним правом отримання його військовими.

Влітку 2022 року повстала проблема експорту, вітчизняні логістичні шляхи орієнтовані на порти виявились не робочими через морську блокаду. Виробники шукали альтернативні шляхи вивезення зерна та досі, після приватних та державних зусиль експорт знаходиться на рівні 70 % від 2021 року і це при зростанні цін на сільськогосподарську продукцію на світових ринках.

Саме через експортні обмеження найменш ефективні господарства вирішили не збирати врожай, що і спричинило падіння збору на 34,2 % порівняно з 2021 роком. Дійсно не можливість продати врожай ключова причина його зменшення, додатково окуповано лише 7,8 % території відносно 2021 року, що не може пояснити падіння врожаю на третину. Також більшість господарств зекономили на добривах через їх подорожчання спричинену проблемами з імпортом.

У 2023 році слід чекати стабілізації врожаю на рівні 70 млн т, тобто максимуму який може бути експортовано та використано в межах країни в сучасних обставинах.

Отже з точки зору галузі рослинництва ключовим завданням галузі і держави є налагодження збуту і другорядними деокупація територій, постачання дешевших добрив, подолання дефіциту робочої сили на селі, оновлення засобів виробництва, будівництво переробних підприємств тощо [7; 8].

Також слід зауважити що проблема експорту існувала і до війни, таким чином саме її вирішення має визначати спрямування державної політики в коротко і середньостроковій перспективі.

Післявоєнне відновлення буде йти за одним із трьох сценаріїв.

Повернення. Відновлення експортних можливостей, поновлення квот на українську продукцію згідно угоди про асоціацію з ЄС. Поява нових

агрохолдингів зі збільшенням частки іноземного капіталу в структурі власності. Зосередженість на екстенсивному розвитку: відновлення посівних площ

Одержавлення. Встановлення бар'єрів для приватних експортних та трейдингових компаній, з метою зайняття легкомонопольованого та наймаржинальнішого етапу виробництва, виправдовуючи це збором грошей для відбудови. В такому разі переваги агрохолдингів будуть зменшуватись, мале та середнє фермерство збільшувати свою частку, державні підприємства також почнуть грати значну роль. Ключовий інструмент доставки продукції в державні же порти: залізниця. Контроль над перевалочними тарифами так само буде висасувати гроші з галузі. В середньостроковій перспективі тупиковий шлях, хоча його елементи, особливо в тарифній сфері високо вірогідні.

Інтеграція. Швидке просування по шляху Євроінтеграції і отримання доступу до ринків ЄС. Нас чекатимуть широкі можливості для експорту на преміальний ринок ЄС. Та основні продукти експорту українського рослинництва це зернові, які ЄС сам експортує. Тобто галузь повинна буде перебудовуватись згідно вимог європейського ринку. В першу чергу це розвиток в напрямку вироблення органічної і унікальної продукції. Високі

Висновки. В реальності як завжди їх елементи реалізовуватимуться одночасно, та для осмислення перспектив корисним було їх розділення. Спільним же можна назвати при будь-якому сценарії зменшення трудових ресурсів села та зростання капіталоозброєності праці в селі. Підйом малого фермерства через орієнтовані саме на нього програми міжнародної підтримки та притоку до села грошей зароблених військовими. Головним джерелом розвитку галузі буде експорт через зменшення внутрішньої попиту.

Список використаних джерел

1. Мартин А. Г., Осипчук С. О., Чумаченко О. М. Природно-сільськогосподарське районування України. Київ : ЦП «Компринт», 2015. 328 с.
2. Пугачов М., Кобець М. Земельна реформа в Україні. Київ : Проект ПРООН «Аграрна політика для людського розвитку», 2004. https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://shron1.chtyvo.org.ua/Puhachov_Mykola/Zemelna_reforma_v_Ukraini.pdf&ved=2ahUKEwiJwMqqrNf_AhWAAxAlHau7ABAQFnoECA4QAAQ&usg=AOvVaw2muxqYMr5UYKYrtRnQeSvP
3. Агрохолдинги. URL: <https://latifundist.com/rating/top100#351>
4. Хто володіє українською землею. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/economics/-50052874.html>

5. Аграрна Україна: до та після незалежності. URL: <https://latifundist.com/spetsproekt/284-agrarnaya-ukraina-do-i-posle-nezavisimosti#>
 6. Рекордний 2021. URL: <https://latifundist.com/spetsproekt/956-rekordnij-2021--bilshe-100-mln-t-vrozhayu-mozhemo-zvikati-do-sotki-chi-tse-vinyatok>
 7. Сучасний стан сільського господарства в умовах військового стану в Україні. URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/17810/1/Zb%D1%96rnik%20NUCZU_2023_1_18.pdf#page=146
 8. Як війна трансформує АПК. URL: <https://mind.ua/publications/20245249-mind-intelligence-yak-vijna-transformue-apk>
-

Роман ЛИСЕНКО

*студент другого курсу освітньої програми
«Суспільне і приватне врядування»,
НаУКМА*

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА НАДАННЯ ДЕРЖАВНИХ ПОСЛУГ

Ключові слова: цифрова трансформація, конфіденційність, безпека даних, державні послуги, ефективність.

Метою дослідження є розгляд впливу цифрової трансформації на надання державних послуг, аналіз викликів та бар'єрів у впровадженні цифрових технологій для надання державних послуг та визначення етичних та правових наслідків використання цифрових технологій у наданні державних послуг.

Вплив цифрової трансформації на надання державних послуг: Аналіз якості, ефективності та доступності

Цифрова трансформація докорінно змінила спосіб надання державних послуг. Вона дозволила урядам надавати громадянам послуги кращої якості, підвищити операційну ефективність і доступність. Ми розглянемо вплив цифрової трансформації на надання державних послуг, зосередившись на ключових сферах якості, ефективності та доступності.

Цифрова трансформація значно покращила якість надання державних послуг. Використовуючи цифрові технології, уряди можуть надавати громадянам більш персоналізовані та ефективні послуги. Наприклад,